

ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Третій (освітньо-науковий)</i>
Галузь знань	<i>Для всіх галузей знань</i>
Спеціальність	<i>Для всіх спеціальностей</i>
Освітня програма	<i>Для всіх освітніх програм</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)/очна(вечірня)/дистанційна/змішана</i>
Рік підготовки, семестр	<i>1 курс, осінній та весняний семестри</i>
Обсяг дисципліни	<i>6 кредитів ЄКТС / 180 год.: 32 год. – лекції, 50 год. – семінарські заняття, 98 год. – СРС</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>МКР, реферат, Екзамен</i>
Розклад занять	<i>https://aspirantura.kpi.ua/?p=3443</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Викладачі кафедри філософії: https://fsp.kpi.ua/ua/department/philosophy/</i>
Розміщення курсу	<i>Google Workspace</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Предмет навчальної дисципліни – фундаментальні філософські знання про світоглядні та етичні засади науково-дослідницької та освітньо-викладацької діяльності, що визначають постать науковця, його світоглядні орієнтири та етичну культуру в умовах розбудови інноваційної системи України в контексті міжнародного співробітництва; основних концепцій, що виявляють сутність та особливості виробництва знання в науці, характерні для сучасного етапу її розвитку, сучасних пізнавальних процесів, розкривають розвиток методології як складника сучасної науки, надають базові філософські знання про природу наукової та науково-технічної творчості, розкривають роль науки як ядра національної інноваційної системи та виявляють вплив науки на раціональність у суспільстві та розвиток сучасних суспільних стратегій, що, в свою чергу, передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Мета навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- здатність проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових та складних ідей;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових знань при вирішенні дослідницьких і практичних завдань;
- здатність дотримуватись морально-етичних правил поведінки, етики досліджень, характерних для учасників академічного середовища, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти набудуть таких загальних програмних результатів навчання:

- вмінні застосовувати знання основ аналізу та синтезу в різних предметних областях, критичного осмислення й розв'язання науково-дослідних проблем

- розуміти філософські концепції наукового світогляду, роль науки, пояснювати її вплив на суспільні процеси.
- вміти формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.
- знати методологію наукових досліджень у предметній області та сучасних методів планування та постановки експериментів;
- дотримуватися правил академічної доброчесності.
  - знати та дотримуватися основних засад академічної доброчесності у науковій і освітній (педагогічній) діяльності.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Навчальна дисципліна є основою підготовки докторів філософії, тому передбачає освітньо-наукову підготовку першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівня студентів закладу вищої освіти з філософії, підсумовуючи та узагальнюючи її. Дисципліна має міждисциплінарний характер та інтегрує відповідно до свого предмету спеціальні знання з інших освітніх і наукових галузей. Їй передують загальноосвітні дисципліни з блоку філософських, історичних, психологічних, педагогічних, правових та інших навчальних дисциплін.

Постреквізитами є дисципліни «Організація науково-інноваційної діяльності», «Актуальні проблеми педагогіки вищої школи» та педагогічна практика аспірантів.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Світогляд. Філософія. Наука. Філософське обґрунтування наукового світогляду.

Тема 2. Генезис філософії і науки. Закономірності розвитку світової філософії і науки в контексті інтелектуального розвитку людства.

Тема 3. Стратегії історико-філософських досліджень.

Тема 4. Історія філософії як школа мислення. Філософія як традиція послідовного та неперервного.

Тема 5. Філософське обґрунтування класичної наукової картини світу. Наукова революція 16-18 століття.

Тема 6. Філософське осмислення розвитку науки, її світоглядної ролі та впливу на сучасні суспільні процеси. Філософія науки як практична філософія.

Тема 7. Світоглядні принципи науково-інноваційної діяльності та розв'язання значущих наукових та технологічних проблем з урахуванням економічних, політичних, соціокультурних, екологічних та правових аспектів.

Тема 8. Норми і принципи наукової етики. Етична культура науковця і дотримання принципів академічної доброчесності в науково інноваційній діяльності.

Тема 9. Сучасна філософська гносеологія та епістемологія. Особливості пізнавальних процесів.

Тема 10. Теорія пізнання: класика та сучасність.

Тема 11. Наукове пізнання та наукове мислення. Інформаційний складник наукового мислення.

Тема 12. Методологічний складник наукового пізнання.

Тема 13. Когнітивна філософія як методологія дослідження пізнавальних процесів. Особливості обробки інформації людиною.

Тема 14. Когнітивна філософія та сучасна наука.

Тема 15. Технічне мислення та розвиток наукової й науково-технічної творчості.

Тема 16. Пізнавально-комунікативний складник проектної діяльності.

Тема 17. Обробка інформації людиною.

Тема 18. Проблема людини в історії філософської думки. Філософська антропологія у XX-XXI столітті.

Тема 19. Проблема людини в класичній філософії: від уявлень давнього Сходу та Античності до німецької класичної філософії.

Тема 20. Образ людини в некласичній та постнекласичній філософії.

Тема 21. Проблема людської свободи та морального вибору в некласичній філософії.

Тема 22. Плюралізм української філософської думки : різноманіття філософських традицій. Антропологічний код української культури.

Тема 22. Екзистенційні виміри української філософії.

Тема 23. Українська антропологія та філософія культури: «На шляху формування етнічної ідентичності».

- Тема 24. Проблема людини в континентальній філософії ХХІ століття: синоптичний погляд.
- Тема 25. Історична обумовленість та культурна відносність усвідомлення дуальності природи людини. Чоловіче та жіноче як елементи культурно-символічних рядів.
- Тема 26. Сучасний філософський дискурс щодо сексуальності. Гендерна асиметрія культури. Історичні трансформації гендерних систем культури.
- Тема 27. Місто як світ людського буття.
- Тема 28. Структури світу міста у практиках культури.
- Тема 29. Феномен влади. Мораль і політика. Технології здійснення влади.
- Тема 30. Тенета порядку в історії цивілізації. Дисциплінарні технології. Технології суспільства контролю.
- Тема 31. Філософські аспекти дослідження технологічного розвитку людства.
- Тема 32. Технологія в соціально-історичній наступності.
- Тема 33. Науково-технічно-технологічний прогрес і розвиток людства.
- Тема 34. Розвиток людини в умовах віртуалізації та глобалізації культури на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова література, яку треба використовувати для опанування дисципліни, опрацьовується самостійно для підготовки до семінарських занять і в умовах дистанційного навчання. Для виконання модульної контрольної роботи, підготовки доповідей, презентацій, написання реферату пропонується використовувати також додаткову літературу та інтернет-ресурси.

Базова література:

- Актуальні проблеми філософії ХХ-ХХІ століть: Навчальний посібник / За ред. Ігора Карівця. Львів: «Львівська політехніка», 2020. 240 с.
- Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) О. О. Рафальський (керівник авторського колективу), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (науковий редактор). Київ: ПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. Книга 1. - 432 с. // https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/antropologichnyi_kod_book1.pdf
- Бистрицький Є. Філософський дискурс: комунікація і норма. *Філософська думка*, 2019, № 5
- Гносеологія та епістемологія: Навчальний посібник / В. Петрушенко / Львів: "Новий Світ - 2000", 2020. 209 с.
- Гринів О.І. Нариси з історії філософії. Львів: Світ, 2018. 430 с.
- Дахній А. Нариси історії західної філософії ХІХ-ХХ ст.: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015.
- Етика ділового спілкування: конспект лекцій для студентів І курсу всіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / Укл. І. І. Какуріна. Дніпропетровськ : ДВНЗ УДХТУ, 2015. 96 с.
- Етика. Естетика. [Текст]: навчальний посібник. / за наук. ред. Панченко В. І. Київ: Центр учбової літератури. 2014. 432 с. Режим доступу: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_pravo/panchenkoEtyka-ta-estetyka.pdf
- Етичний кодекс ученого України // Україна. Наука і культура. 2009. Вип 35. С. 19-23. Режим доступу: <https://www.znu.edu.ua/etychnyj-kodex-uchenogo-Ukrainy.pdf>
- Історія науки і техніки [Електронний ресурс]: навчальний посібник для іноземних студентів / С. О. Костишева, С. Ю. Боева, Л. Р. Ігнатова, І. К. Лебедєв, НТУУ «КПІ». Електронні текстові дані (1файл:11,44 Мбайт). Київ : НТУУ «КПІ», 2015. 320 с. Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/20997>
- Кодекс наукової етики. Наука та наукознавство. 2005. № 3. С. 31-37.
- Кодекс честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Режим доступу: URL: <https://osvita.kpi.ua/code>
- Комар Олена. Постнекласична епістемологія: нові тенденції. Людина в складному світі / за ред. Н.В. Кочубей, М.О. Нестерової. Суми: Університетська книга, 2017. С. 230 -248.
- Муратова І.А. Технологія: універсалізація та уніфікація соціального буття. Монографія. Київ: "Міленіум", 2019. - 352 с.
- Онтологія, аксіологія, антропологія, гносеологія філософсько-правових вчень: навчальний посібник / За заг. ред. В.В. Кузьменка. Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2015. 246 с.
- Основи філософії: навч. посіб. / Л. О. Сандюк, С. П. Симоненко, О. В. Сулим, М. Ф. Шмиголь,

- Н. В. Щубелка, Ю. С. Юшкевич; [за ред. М. Ф. Шмиголя]. К. : Центр учбової літератури, 2017. 412 с. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shmyhol_Mykhailo/Osnovy_filosofii.pdf
17. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP). Режим доступу: <http://www.saiup.org>
18. Рубанець О. М. Когнітивна сфера суспільства і людини: інформація, ментальність, ідентичність : монографія. Суми: Університетська книга, 2022. 550 с.
19. Рубанець О.М. Теорія пізнання та способи обробки інформації: комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2018. 66 с.
20. Семенюк Е. Філософія сучасної науки і техніки : підручник / Едуард Семенюк, Володимир Мельник. - Вид. 3-тє, випр. та допов. - Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. - 183 с.
21. Тараненко О. Науково-технічна революція: навч. посібн. для дистанційного навчання «Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». К.: Університет «Україна», 2015. 301 с. http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/4889/4/Istor_tyru_svitogl.pdf
22. Томахів, М. В. Англomовний науковий дискурс: сучасний стан та перспективи подальших досліджень. Одеський лінгвістичний вісник. 2015. № 5. С. 154-157.
23. Філософія науки : підручник / І.С. Добронравова, Л.І. Сидоренко, В. Л. Чуйко, Т. М. Білоус, О. В. Комар, С. П. Петрущенков, А. І. Пипич ; за редакцією І. С. Добронравової. - Київ : ВПЦ "Київський університет", 2018. - 255 с.
24. Філософія науки, техніки, архітектури : навчальний посібник для магістрантів та аспірантів усіх спеціальностей / В. А. Рижко, І. В. Чорноморденко, Л. В. Рижко, К. М. Покотило, А. В. Шарипін, О. А. Гринько, Н. М. Лакуша, О. С. Галушко, Т.В. Євдокимова. - Київ : КНУБА, 2018. - 199 с.
25. Філософія науки: підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової. К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с. Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Phil-science.pdf>
26. Філософсько-соціологічні аспекти сучасного інформаційного суспільства. Харків, 2017.
27. Хоружий Г.Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2012. 320 с.

Додаткова література:

1. «Медитації» Декарта у дзеркалі сучасних тлумачень: Жан-Марі-Бейсад, Жан-Люк-Майрон, Кім Сан Он-Ван-Кун / укладач О. Хома; пер. з фр. і лат О. Хоми та А. Баумейстера. К.: Дух і літера, 2014. – 368 с.
14. Єрмоленко, А.М. Комунікативна практична філософія. Вибрані тексти. Київ, Лібра., 1999. Доступно з <http://javalibre.com.ua/java-book/book/2908185> 1996. – 382 с.
URL:<http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/3443/1/istorija%20filosofii.pdf>
2. Адо А. Що таке антична філософія? Київ: Новий Акрополь, 2014.
1. Апель, К.-О. Ситуація людини як етична проблема. Переклад за виданням: Apel K.-O. (1988) Die Situation des Menschen als ethisches Problem Frankfurt M. : Suhrkamp., S.42-68. 1999.
3. Аристотель і аристотелізм: 2400 років по тому / А Ахутін, А Баумейстер, О Білий, А Васильченко, О Гомілко, В Жулай, В Звядковський, В Козловський, М Попович, С Пролеєв. *Філософська думка*. Випуск 5, 2016, С. 6-26
4. Аристотель, Метафізика / Пер. О. Юдін. – Х.: Фоліо, 2020. – 300 с.
5. Арцишевський Р. А. Історичні типи світогляду. Арцишевський Р. А. Духовне осягнення дійсності. Луцьк : ПФ «Смарагд», 2011. С. 153-236.
6. Бевз Т. Науковий світогляд – методологічна основа творчості Володимира Вернадського <https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitoglyad/svit-2013-08-1/svitoglyad-2013-1-5- bevez.pdf>
2. Бичко А.К., Бичко І.В. Феномен української інтелігенції: спроба екзистенціального дослідження Дрогобич, 1997. // <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/22945>
3. Бостром Н. Суперінтелект. Стратегії і небезпеки розвитку розумних машин. Київ: Наш Формат, 2020.
4. Бурлачук В.Ф. Образи тіла та стратегії влади. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*: Збірник наукових праць. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2004.– С. 37 – 40.
5. Вандишев В.М. Феномен української філософії: пошук ідей: Монографія. Суми: Вид-во СумДУ, 2009. - 144 с.
6. Вовк Ф.К. Студії з української етнографії та антропології. – К. : Мистецтво, 1995. – 336 с. //

[http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000504)

[bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000504](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000504)

7. Возняк С. М. Філософська думка України: імена та ідеї: навч.-метод. посіб./ С.М. Возняк [и др.]; Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. - 2.вид., доп. - Івано-Франківськ : Плай, 2003. - 135 с. // https://shron1.chtyvo.org.ua/Vozniak_Stepan/Filosofska_dumka_Ukrainy_imena_ta_idei.pdf

8. Возняк, Т.. Феномен міста. Львів : І. 2009.

7. Гадамер Г.-Г. Істина і метод в 2 т. /пер. з нім. О.Мокровольського, М. Кушніра К. : Юніверс, 2000. Історія понять як філософія. Т.2. С.73 – 85.

8. Гордер Юстейн. Світ Софії. Роман про історію філософії. Львів, 1997.

9. Горський В. С. Філософія в українській культурі: (методологія та історія). ілософські нариси. К., Центр практичної філософії, 2001. 236 с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Horskyu_Vilen/Filosofia_v_ukrainskii_kulturi_metodolohiia_ta_istoriia.pdf

10. Гринів О. Історія філософії. Курс лекцій для аспірантів.

9. Гусев В.І. Західна філософія Нового часу XVII–XVIII ст.: Підручник для студ. філософ. фак. вузів. 2–е вид., стереотип. К.: Либідь, 2000. 368 с.

URL:https://iphras.ru/uplfile/root/biblio/School_young_ph/1_Guseinov.pdf

11. Дайсон Естер. Життя за доби Інтернету: release 2/1 / Естер Дайсон; [переклад з англійської Петро Таращук]. – К. : Видавничий дім «АЛЬТЕРНАТИВИ», 2002. – 344 с.

12. Данильян О. Г. Глобалізація культури: протиріччя та тенденції розвитку / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого" . Серія : Політологія. - 2017. - № 2. - С. 29-41. - Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/nuuaup_2017_2_5.

10. Декарт Р. Метафізичні роздуми. К.,2000.

13. Дельоз Ж., Гваттарі Ф. Капіталізм і шизофренія: Анти-Едіп. пер. с фр. О. Шевченка. – К.: Карме-Сінто,

1. Добронравова І.С. Новітня західна філософія науки: підруч. для вищих навч. закл. / Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. К., 2008. 216 с.

11. Добронравова Ірина. Практична філософія науки: збірка наукових праць / Ірина Добронравова. Суми: Університетська книга, 2017. 352 с.

2. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу. – 3-тє вид. – Київ: [Криниця] ; Друкарня А.І. Гросмана, 1913. / Режим доступу:

www.rare.univ.kiev.ua/ukr/.../showbook.php3?

12. Дулуман Є.К. Філософія: курс лекцій/ Є.К. Дулуман, Н.В. Анацька. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. – 236 с.

13. Енгельс Ф. Людвіг Фейєрбах і кінець класичної німецької філософії. II глава. Маркс К. Енгельс Ф. Твори. Т.21.

3. Епістемологія як філософська теорія знання / В. Л. Петрушенко; Держ. ун-т «Львів. Політехніка». Л., 2000. 296 с.

4. Забужко, Оксана. Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період . К. : Факт, 2006. - 154 с. // <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001589>

14. Зубков М. Наукові революції як змінування світогляду. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2017. № 869. С. 109-114.

5. Іваночко В. Філософія техніки. Режим доступу:

https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30290/2/FVT_2019_Ivanochko_V-Philosophy_of_engineering_19.pdf

15. Карівець І. Річард Рорті та доцільність існування історії філософії (Передмова до українського перекладу статті Річарда Рорті «Історіографія філософії: чотири жанри») Переклади. Рецензії. Повідомлення. Vol. 7, No. 1, 2021

6. Карповець, М. Місто як світ людського буття: монографія. Острог: Видавництво

7. Кастельс М. Інформаційне суспільство та держава добробуту. Фінська модель / М. Кастельс, П. Хіманен. – К.: Ваклер, 2006. – 232 с

16. Кисельов М.М. Етика та наука: сфери перетину. Наука. Релігія. Суспільство. 2012. № 2. С. 30-39.

8. Кімел Майкл С. Гендероване суспільство /Пер. с англ. – К.: Сфера,2003. 490 с.

9. Козловський, В. П..Простір і час культури: діяльність, буття, тілесність. Буття людини в культурі (досвід онтологічного підходу). К. : Наукова думка, 1991.

17. Кондзьолка В. В. Філософія і її духовно-інтелектуальний простір. Чернівці, 2004. С. 33-67.

10. Копилов В. О. Істина в контексті влади. *Гуманітарний Часопис*. 2011. — С. 5–12.
11. Кравець, А. Біовлада як одне з сучасних понять біополітики. *Вісник львівського ун-ту. Серія Філософ.-політ. Студії. Вип.12*. 2017. С.209-213.
12. Кремень, В.Г., Ільїн, В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник. Київ: Книга. 2005.
18. Кримський С.Б. Філософія - авантюра духу чи літургія смислу?// Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. К.: Знання, 2009.
13. Кримський, С. Б. Під сигнатурою Софії. - К. : Києво-Могилянська академія, 2008. - 720 с.
- Кримський С.Б. Запити філософських смислів. К.: ПАРАПАН, 2003.240 с.
19. Кун Т. Структура наукових революцій. - Київ: Port-Royal, 2001. - 228 с.
14. Кун Т. Структура наукових революцій. - Київ: Port-Royal, 2001. - 228 с.
15. Кушаков Ю. Нариси з історії німецької філософії : навч. посібник. Київ, 2006. 572 с
20. Кушнерик В.В. Вплив глобалізації на розвиток науково-технічної революції. Актуальні проблеми економіки. 2012. №8 (134). С. 30-34.
16. Лайон Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія / Упорядник В. Лях. – К. : Либідь, 1996. – С. 362-380.
17. Лютко Н.В. Інформаційне суспільство та ціннісні орієнтації особистості. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія «Політологія». – 2012. –Т. 182. – Вип. 170. – С. 98–101.
18. Мей К. Інформаційне суспільство. Скептичний погляд . Пер. з англ. –К.: «К.І.С.», 2004. – 220 с.
19. Мелашенко О. М. Онтологічні прояви науково-технічної творчості (соціально-філософський аспект): дис канд. філософ. наук. : 09.00.03 О. М. Мелашенко. К., 2011.
21. Менжулін В. І. Історико-філософська біографістика: провідні тенденції та віхи становлення. *Наукові записки НаУКМА*. Том 115. Філософія та релігієзнавство. С.9-25
22. Мінаков М.А. Історія поняття досвіду. Монографія. К.: ПАРАПАН, 2007. 380 с.
20. Муратова І. А. Технологія як предмет соціально-філософського дослідження. Актуальні проблеми філософії та соціології. - С. 75-78. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/11635/Muratova%20I.%20A..pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Національного університету «Острозька академія», 2014.

21. Ніцше Ф. Народження трагедії. Невчасні міркування. Повне зібрання творів. Львів : Астролябія, 2004.
22. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Жадання влади: Пер. з нім. К.: Основи: Дніпро, 1993. 414 с.
23. Образ міста в контексті історії, філософії, культури К. : Парапан. 2005.
23. Пастух, Б. Історія ідей від Вольфганга Рьода. Слово і Час. — 2010. № 12. С. 109-111.
24. Платон. Діалоги. К.: Основи, 1995. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Plato/Apolohia_Sokrata.pdf?
24. Попович, М Григорій Сковорода: філософія свободи. К. : Майстерня Білецьких, 2007. - 256 с.
25. Потоцька, Ю. І. Людина і влада: антирепресивні стратегії у філософії М. Фуко і Ж. Дельоза. *Філософія в сучасному світі: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 листопада 2018 р.* – Харків: «Точка», 2018. – С. 93–95.
26. Почепцов, Г.Г. (2011, липень 11). Цивілізаційні зміни як наслідок застосування гуманітарних технологій. *MediaSapiens* https://ms.detector.media/mediaprosvita/research/tsivilizatsiyini_zmini_yak_naslidok_zastosuvannya_gumanitarnikh_tekhnologiy/
25. Прокопов Д. Історія філософії і проблеми визначення історико-філософського дискурсу. *Філософська думка*, 2013, № 5 С.81-93
27. Прокопчук І. Соціокультурні аспекти аналізу свободи у інтерпретації А. де Токвіля. *Науковий часопис НПУ ім. Драгоманова. Серія 6. Історичні науки*.
28. Пролєєв, С. В. Мікрофізика влади та міжособистісні потестарні змагання *Мультиверсум*, 52. 2006. Доступно з http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_52/Proleev.htm.
26. Рассел Б. Історія західної філософії. /Пер. з англ.. Ю.Лісняка, П. Татарщука. К.: Основи, 1995.
27. Ревчун Б. Г. Науково-технічний прогрес : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Б. Г. Ревчун. Кіровоград : КДТУ, 2013. 134 с.
28. Рижак Л. В. Філософія як рефлексія духу. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2008.
29. Рижак Л. В. Філософія як рефлексія духу: Хрестоматія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2009.
29. Рихліцька, О.Д. Феномен міста: соціокультурні виміри. *Українські культурологічні студії*, 2 (5), 26-31. 2019.
30. Рікер П. Конфлікт інтерпретацій (фрагмент). *Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.*/ за ред. М.Зубрицької. Львів: Літопис, 1996 С. 567-579.
30. Розуміння та інтерпретація життєвого досвіду як чинник розвитку особистості: монографія / за

ред. Н.В. Чепелевої. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 276 с. Режим доступу:

https://lib.iitta.gov.ua/1564/1/Chepeleva_860-end.pdf

31. Рорті Р. Історіографія філософії: чотири жанри. *Переклади. Рецензії. Повідомлення*. Vol. 7, No. 1, 2021. С. 58 - 66.
31. Рубанець О.М. Філософські проблеми наукового пізнання. Суми: Університетська книга, 2013. 229 с.
32. Рьод, Вольфганг. Шлях філософії: XIX–XX століття / Пер. з нім. М.Д. Култаєвої, В.І. Кебуладзе, В. Терлецького. – К.: Дух і літера, 2010. – 368 с .
33. Рюс Жаклін Поступ сучасних ідей. Панорама новітньої науки. К., 1998.
32. Рюс Жаклін. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки. К., 1998.
33. Сартр Ж.П. Екзистенціалізм – це гуманізм // <https://westudents.com.ua/knigi/622-filosofya-guberskiy-lv.html>
34. Сартр Жан Поль. Буття і ніщо: Нарис феноменологічної онтології. /Пер. з фр. В.Лях, П.Таращук. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001.
35. Сафонік Л. Буттєвість сенсу людського життя : монографія / Л. Сафонік. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 350 с.
34. Сидоренко Л.І. Етика науки. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/etik-sidorenko.html>
36. Сковорода Г. С. Сад божественных песней. Твори: у 2–х т. К.: АТ «Обереги», 1994. Т. 1. 528 с.
37. Сковорода Г.С. Кольцо. Разговор дружеский о душевном мире . Твори: у 2–х т. К.: АТ «Обереги», 1994. Т. 1. 528 с.
38. Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила / Е. Тоффлер. – Харків: Акта. – 688 с
39. Тоффлер О. Третя хвиля (фрагменти). Пер. Віталія Ляха. // Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. – К.: Либідь, 1996. – С. 275 – 334. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Toffler_Alvin/Tretia_khvylya_frahmenty.pdf
35. Філософія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Л. В. Губерський та ін.; за ред. Л. В. Губерського]. Харків : Фоліо, 2013. 509 с.
40. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. URL: [https://www.rulit.me/books/lyudina-v-poshukah-spravzhnogo-sensu-psiholog-u-konctabori-read-465280-1.html](https://www.rulit.me/books/lyudina-v-poshukah-spravzhnogo-sensu)
41. Франко І. Мислі об еволюції в історії людськості. Збір тв.: У 50 т. К., 1986. Т.45.
42. Фрімер К. Як час спливає: Від епохи промислових революцій до інформаційної революції пер. з англ. Руслана Ткачука. – К.: Вид. Дім «Кієво-Могилянська академія», 2008. – 510 с.
43. Фройд З. Невпокій в культурі. К.: Наш формат. 2021.
44. Фройд З. По той бік принципу задоволення. К.: Наш формат. 2019.
45. Фройд З. Я та Воно. К.: Наш формат. 2019.
46. Фромм Е. Втеча від свободи // <https://uabook.com/knyhy/psykholohiia/zarubizhna-psykholohiia/vtecha-vid-svobody-erikhfromm/>
47. Фуко М. Історія сексуальності / М. Фуко ; пер. с фр. І. Донченка. – Х. : ОКО, 2000. Т. 3. Плекання себе. – 264 с.
48. Фуко М. Наглядати й карати. Народження в'язниці. К.,1998.
49. Хамітов Н.В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти // <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/180286/12-Khamitov.pdf?sequence=1>
50. Чайка І. Ю. Феномен інформаційної єдності: соціальнофілософський аналіз :[монографія] / І. Ю. Чайка. – Запоріжжя: КСК-Альянс, 2013. – 330 с.
51. Чухим Н. Візія жінки у західній філософській традиції (від античності до модерну). - К.: Київський інститут тендерних досліджень, 2006. — 192 с.
36. Шарко О.В. Історія ідей як напрямок досліджень. Проблеми міжнародних відносин. К.: КиМУ, 2019. Вип. 16. С. 266–285. <http://vmv.kymu.edu.ua/series/vipusk17/7.pdf>
37. Шевчук С.Ф. Світогляд як результат взаємодії науки з іншими елементами духовного життя суспільства http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/7987/1/ZOO_2016_162-165.pdf
52. Шелер М. Місце людини в космосі // <https://westudents.com.ua/glavy/94299-maks-sheler-1874-1928.html>
38. Шинкарук В.І. Світогляд і філософія// Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л.Губерського. – К.: Знання, 2009.
53. Шкіль, Л. Л. Дисципліна як тип влади у філософській концепції Мішеля Фуко. *Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності*. Збірник наукових праць. Випуск 23 / Відп. ред.: М. М. Бровко, О.Г. Шутов. – Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2009.– С. 76– 83.

54. Шліпченко, С. Архітектурні принципи постмодернізму. Київ, 2000.
39. Що потрібно знати про плагіат: посібник з академічної грамотності та етики для «чайників». Назва з екрану. Режим доступу: http://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/books_ac-gr.pdf
55. Bell D. The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. N.Y., 1973;
56. Bell D. The Cultural Contradictions of Capitalism. N.Y., 1976.
- Brassier R. (2014) Prometheanism and Its Critics: <https://www.scribd.com/document/376688877/Prometheanism-and-its-Critics>
57. Castells M. The Rise of the Network Society. Second edition. With a new preface. WILEY A John Wiley & Sons, Ltd. Publication BLACKWELL, 2010. – 597 p.
58. Cognitive technologies in education and social practice: possibilities of application Paperback – LAP LAMBERT Academic Publishing (May 27, 2019) 200 p. by Natalia Kochubey (Editor), Marja Nesterova (Editor).
40. Collins R. The Sociology of Philosophies. A Global Theory of Intellectual Change. The Belknap Press of Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts, London –1998.
59. Collins R. The Sociology of Philosophies. A Global Theory of Intellectual Change. The Belknap Press of Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts, London –1998.
60. Crutzen P.J. (2002) Geology of mankind. Nature 415, 23: <https://www.nature.com/articles/415023a>
61. Dumitrescu A.E. (2016) What is Metamodernism and Why Bother? Meditations on Metamodernism as a Period Term and as a Mode: https://www.researchgate.net/publication/320244318_What_is_Metamodernism_and_Why_Bother_Meditation_s_on_Metamodernism_as_a_Period_Term_and_as_a_Mode
62. Ellis E.C. (2018) Anthropocene: A Very Short Introduction. Oxford Academic Publishing
63. Fuller S. Kuhn vs Popper. Revolution in science / S. Fuller. – Cambridge, Icon Books, 2003. – 227 p.
64. Global Catastrophic Risks (2008) ed. by Bostrom N., Ćirković M.M.: <https://issc.al.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/2/2022/05/Nick-Bostrom-Milan-M.-Cirkovic-Global-Catastrophic-Risks-2008-Oxford-University-Press.pdf>
65. Jones P. The Technology is not the Cultural Form?: Raymond Williams's Sociological Critique of Marshall.
66. Kirby A. (2006) The Death of Postmodernism and Beyond. Philosophy Now: https://philosophynow.org/issues/58/The_Death_of_Postmodernism_And_Beyond
67. Masuda Y. Hypothesis on the genesis of homo intelligens / Y. Masuda // Futures. Guilford. – 1985. – Vol. 17. – № 5. – P. 479–494.
68. Masuda Y. The Information Society as Post-Industrial Society. Wash., 1981.
69. Meadows D.H., Meadows D.L, Randers J. Behrens III, W.W. The Limits to Growth. N.Y., 1972. Mumford, Lewis (1967). The Myth of the Machine. Technics and Human Development.
70. Mumford L. Technics and the Nature of Man. — In: Philosophy and Technology. Free Press, NY, 1972.
71. Naisbitt, John with Naisbitt, Nana and Philips, Douglas High tech, high touch: Technology and Our Search for Meaning. 1999.
72. Negarestani R. (2014) The Labor of the Inhuman, Part I: Human. e-flux Journal #52: <https://www.e-flux.com/journal/52/59920/the-labor-of-the-inhuman-part-i-human/>
73. Negarestani R. (2014) The Labor of the Inhuman, Part II: The Inhuman. e-flux Journal #53: <https://www.e-flux.com/journal/53/59893/the-labor-of-the-inhuman-part-ii-the-inhuman/>
74. Philosophy of Technology after the Empirical Turn / Editors: Maarten Franssen, Pieter E. Vermaas, Peter
75. Rubanets O. Transformation concept "Information technologies" in modern scientific discourse / Transfer of Innovative Technologies. - Kyiv. – 2019. – Vol. 2. – P. 60-67.
41. Skinner. (Eds.). Philosophy in History: Essays on the Historiography of Philosophy, Cambridge: Cambridge University Press. 1984. C.49–75.
76. Technikbewertung Begriffe und Grunlanden. Dusseldorf, 1991. - P. 5.
77. Technology, pessimism and modernism/ Dordrecht: Kluwer, 1994. - P. 50-54
78. Vermeulen T., van den Akker R. (2010) Notes on metamodernism. Journal of Aesthetics & Culture, 2:1, 5677: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/jac.v2i0.5677>
79. Wolfendale P. Prometheanism and Rationalism: https://www.academia.edu/26816420/Prometheanism_and_Rationalism?auto=download

1. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Лекція 1. Світогляд. Філософія. Наука. Філософське обґрунтування наукового світогляду

1. Поняття світогляду, різні способи визначення та критерії типізації. Основна проблема світогляду
2. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний філософський.
3. Філософія як теоретична основа світогляду. Предмет філософії. Соціальні функції філософії.
4. Філософія і наука як теоретичні форми духовної діяльності.
5. Наука як цілісний феномен.
6. Філософські засади формування наукового світогляду у генезисі наук.

Теми для самостійної роботи:

1. Місце філософії серед інших систем людського знання про світ.
2. Роль філософії в самопізнанні людини.
3. Філософія як спосіб життя.

Лекція 2. Генезис філософії і науки. Закономірності розвитку світової філософії і науки в контексті інтелектуального розвитку людства

1. Передумови виникнення теоретичного знання. Зародження західної філософії і науки, руйнування міфологічного світогляду.
2. Феномен «грецького дива»: характеристика античного полісу як системи, що породжує західний тип культури. Ж.П. Вернан: обґрунтування ролі полісної організації у формуванні європейського типу раціонального мислення.
3. Й. Лукач про специфіку полісної власності на землю. Ремісницька господарська домінанта як основна рушійна сила розвитку цивілізації західного типу.
4. Філософський поступ в контексті розвитку науки.
5. Інтегративні процеси в науці та виокремлення наукового світогляду в XIX ст., розбіжності у його розумінні, полеміка навколо його визначення.
6. Диференціація і класифікація наук в розвитку пізнання: причини різноманіття наук та історичні етапи виникнення окремих галузей наук.
7. Соціологічна рефлексія щодо закономірностей розвитку світової філософії в контексті інтелектуального розвитку людства (Ренделл Коллінз «Соціологія філософій: глобальна теорія інтелектуальної зміни»).

Теми для самостійної роботи:

1. Особливості формування філософської традиції Стародавнього Сходу. Причини «східного способу».
2. «Знання – сила». Наука - інструмент панування людини над природою.
3. Природничо-наукові відкриття та їх вплив на становлення класичної німецької філософії. Потреба інтеграції наукового знання. Принцип історизму.
4. Наука як знанневий і технологічний ресурс розвитку суспільства.

Лекція 3. Стратегії історико-філософських досліджень

1. Концептуальна дихотомія «традиція – сучасність» в історико-філософському пізнанні. Огляд методологічних канонів історіографії. Множинність жанрів історико-філософського дослідження.
2. Історія понять як засіб безпосереднього поєднання філософського процесу та історико-філософського дослідження. Поняття як місце зустрічі різноманітних філософських позицій.
3. Історія ідей. Значення та розуміння в історії ідей. Історія філософії як історія ідей
4. Інтелектуальна історія. Міждисциплінарний характер інтелектуальної історії. Інтелектуальна історія як спосіб герменевтичного оволодіння минулим. Історія філософії як інтелектуальна історія. Методи інтелектуальної історії.
5. Розвиток філософського мислення в контексті суміжних інтелектуальних традицій. Теоретичне осмислення історії ідей через самосвідомість інтелектуальних спільнот. Загальна історія філософії, структурована великими творчими постатями.

6. Історико-філософська біографістика. Біографічний підхід як форма історико-філософського пізнання. Особистісний вимір у вивченні історії філософії

Теми для самостійної роботи:

1. Гегелівське розуміння історико-філософського пізнання.
2. Методологічне розмаїття історико-філософських досліджень (Мінаков М.А. Історія поняття досвіду).
3. Біографія філософа як співжанр античної літератури.

Лекція 4. Історія філософії як школа мислення. Філософія як традиція послідовного та неперервного

1. Історія філософії як складова філософії. Філософія як традиція послідовного та неперервного. Проблеми історичної інтерпретації філософських ідей.
2. Становлення перших наукових програм у давньогрецькій філософії. Піфагореїзм та витоки давньогрецької математики.
3. Платон як засновник раціоналістичної наукової програми. Вчення про ідеї. Теорія пізнання. Платон і Академія.
4. Атомістична концепція буття та пізнання.
5. Філософія Аристотеля в культурно-історичному контексті епохи. Наукова програма Аристотеля. Аристотель та його школа.
6. Проблема методу наукового пізнання в філософії та науці Нового часу.
7. Практична орієнтація нової науки. Ф. Бекон – засновник емпіризму. Індуктивний метод. Виявлення джерел хибних висновків в науковому пізнанні («Новий органон»). План створення історії науки і техніки.
8. Раціоналістична філософія Декарта. Вчення про вроджені ідеї. Очевидність як критерій істини. Вчення про метод.

Теми для самостійної роботи:

1. Характерні риси античної філософії та її місце в історії західної філософії.
2. Космоцентризм давньогрецької філософії.
3. Антропологічний поворот в філософії Грецьке просвітництво. Софісти.
4. Сократове незнання та критика софістичного знання
5. Елейська школа і перша постановка проблеми нескінченного. Апорії Зенона.
6. «Знання – сила». Наука - інструмент панування людини над природою.

Лекція 4. Історія філософії як школа мислення. Філософія як традиція послідовного та неперервного

1. Історія філософії як складова філософії. Філософія як традиція послідовного та неперервного. Проблеми історичної інтерпретації філософських ідей.
2. Космоцентризм давньогрецької філософії.
3. Становлення перших наукових програм у давньогрецькій філософії. Піфагореїзм та витоки давньогрецької математики.
4. Антропологічний поворот в філософії Грецьке просвітництво. Софісти.
5. Сократове незнання та критика софістичного знання
6. Платон як засновник раціоналістичної наукової програми. Вчення про ідеї. Теорія пізнання. Платон і Академія.
7. Атомістична концепція буття та пізнання.
8. Філософія Аристотеля в культурно-історичному контексті епохи. Наукова програма Аристотеля. Аристотель та його школа.

Теми для самостійної роботи:

1. Характерні риси античної філософії та її місце в історії західної філософії.
2. Елейська школа і перша постановка проблеми нескінченного. Апорії Зенона.
3. Атомізм.

Лекція 5. Філософське обґрунтування класичної наукової картини світу. Наукова революція 16-18 століття.

1. Проблема методу наукового пізнання в філософії та науці Нового часу.
2. Вплив митців Відродження на формування класичної наукової картини світу: поняття нескінченності та геліоцентрична система Миколи Коперника; ідея нескінченного Всесвіту Джордано

Бруно; внесок Галілео Галілея в класичну механіку.

3. Практична орієнтація нової науки. Ф. Бекон – засновник емпіризму. Індуктивний метод. Виявлення джерел хибних висновків в науковому пізнанні («Новий органон»). План створення історії науки і техніки.

2. Раціоналістична філософія Декарта. Вчення про вроджені ідеї. Очевидність як критерій істини. Метод - інструмент побудови "нового світу"

3. Критика Г. Лейбницем принципу суб'єктивної достовірності. Вчення про метод, або "загальна наука".

6. Особливості механістичної методології в гуманітарних та природничих науках.

Теми для самостійної роботи:

1. «Знання – сила». Наука - інструмент панування людини над природою.

Лекція 6. Філософське осмислення розвитку науки, її світоглядної ролі та впливу на сучасні суспільні процеси. Філософія науки як практична філософія

1. Рушійні сили розвитку науки.

2. Внутрішні та зовнішні чинники наукового прогресу.

3. Спадкоємність і зміни, еволюція і революція, традиції та новації в розвитку науки. Дискурсивний характер філософського та наукового дослідження. Визначення дискурсу.

4. Герменевтика як метод тлумачення в історичних науках. Текст та його інтерпретація як місце перетину минулого та теперішнього.

5. Наукові революції в історії пізнання.

6. Моделі динаміки науки в постпозитивізмі.

7. Роль наукового світогляду в розв'язанні значущих соціально-економічних, культурно-історичних, етичних, екологічних, інноваційних та інших проблем сучасності.

Теми для самостійної роботи:

1. Світоглядні та філософські засади прогнозування як загальних тенденцій науково-технічного розвитку, так і в фаховій області.

2. Розширення меж і переосмислення наявного теоретичного знання, наукових досягнень і професійних практик у XX-XI століттях.

Лекція 7. Норми і принципи наукової етики. Етична культура науковця і дотримання принципів академічної доброчесності в науково інноваційній діяльності

1. Практична філософія про мораль як соціальний феномен.

2. Генеза, структура та функції моралі.

3. Історія взаємостосунків науки та етики.

4. Статус і ранг вченого. Основні права і обов'язки наукових працівників. законодавства у галузі відповідальності за професійні рішення в правовому, соціальному та екологічному контексті.

5. Морально-етичні проблеми в сучасному науковому дослідженні та інноваційній діяльності.

6. Культура наукової творчості в контексті інноваційної економіки: перехід від Номо есоnотісіс та Номо есоlогісіс до Номо еthісіс.

Теми для самостійної роботи:

1. Етичні норми і критерії обрання методів та інструментальних засобів, застосовування інноваційних підходів для розв'язання сучасних складних задач в наукових дослідженнях.

2. Кодекси наукової етики: основні принципи і положення, імператив дотримання етичних норм у наукових дослідженнях.

Лекція 8. Сучасна філософська гносеологія та епістемологія. Особливості пізнавальних процесів. Основні теорії, ідеї та напрями класичної гносеології

1. Особливості розгляду пізнавального відношення у класичній та некласичній філософії.

2. Основні складники некласичної гносеології та епістемології.

3. Комунікативний та лінгвістичний поворот у розвитку епістемології.

4. Структурні особливості пізнавального відношення в сучасній теорії пізнання.

5. Пізнання та обробка інформації.

6. Класифікація видів інформації.

7. Рівні обробки інформації в інформаційному суспільстві.

Теми для самостійної роботи:

1. Класична, некласична та постнекласична раціональність про роль засобів пізнання.

2. Мовленево-комунікативна інтерсуб'єктивність К. Апеля.

Лекція 9. Наукове пізнання та наукове мислення. Інформаційний складник наукового мислення.

1. Особливості наукового пізнання та його рівні. Сучасні форми виробництва знання в науці.
2. Наукове мислення та його види.
3. Технічне мислення та розвиток наукової й науково-технічної творчості.
4. Види інформації в науковому дослідженні та способи її обробки.
5. Місце та роль наукової інформації у розвитку сучасної науки.
6. Особливості та види наукової та науково-технічної інформації та її значення для розвитку науки, наукових досліджень і суспільства.

Теми для самостійної роботи:

1. Конвергентне та дивергентне мислення.
2. Основні форми теоретичного мислення.

Лекція 10. Когнітивна філософія як методологія дослідження пізнавальних процесів. Особливості обробки інформації людиною

1. Основні положення когнітивної філософії про людський вимір пізнавальних процесів.
2. Поняття когнітивної інформації та основні підходи до вивчення її специфікації та обробки.
3. Когнітивна інформація та область ідентифікації системи.
4. Когнітивні особливості наукової та науково-технічної творчості.
5. Розвиток когнітивних пізнавальних здатностей.
6. Особливості когнітивної активності науковців у сфері знання.
7. Роль ментальних і соціальних репрезентацій.
8. Когнітивні схеми, ментальні стереотипи.

Теми для самостійної роботи:

1. Когнітивна еволюція.
2. Когнітивні та метакогнітивні механізми контролю інтелектуальної діяльності.

Лекція 11. Проблема людини в історії філософської думки. Філософська антропологія у XX-XXI столітті

1. Предмет філософської антропології. Проблема визначення сутності людини в історії філософської думки.
2. Проблема людини у давній Індії та Китаї.
3. Антропологічний поворот у філософії давньої Греції.
4. Божественна природа людини у філософії Середньовіччя. Антропоцентризм та світський гуманізм доби Відродження.
5. Людина доби Нового часу та Просвітництва.
6. Вчення про людину у німецькій класичній філософії.
7. Психоаналітична антропологія: З. Фройд, К. Юнг, Е. Фромм.
8. Екзистенційні антропологічні вчення: М. Гайдеггер, А. Камю, К. Ясперс, Ж.П. Сартр.
9. Філософська антропологія як метаантропологія XXI століття. Проблема духовності людини у сучасному суспільстві.

Теми для самостійної роботи:

1. Відмінність західних та східних філософських вчень про людину.
2. Персоналізм, релігійна філософія XX століття.

Лекція 12. Проблема людини в українській філософії. Плюралізм української філософської думки : різноманіття філософських традицій.

1. Плюралізм української філософської думки: різноманіття філософських традицій.
2. Антропологічний код української культури.
3. Екзистенційні виміри української філософії: до проблеми існування української філософії.
4. Софійний і «книжний» характер філософії періоду формування.
5. Антропологізм професійного філософствування (Києво-Могилянська академія, Імператорський університет Святого Володимира, академічна філософія).
6. Філософська система Г. Сковороди.
7. «Філософія серця» П. Юркевича.
8. Екзистенційні виміри творчості П. Куліша, М. Гоголя, Т. Шевченка.
9. Філософська ситуація в часи викликів новітньої історії: втрати і досягнення.

Теми для самостійної роботи:

1. Філософсько-наукова система П. Юркевича.
2. Український історико-філософський процес у дослідженнях Д. Чижевського.

Лекція 13. Історична обумовленість та культурна відносність усвідомлення дуальності природи людини

1. Суперечлива єдність чоловічого та жіночого буття в культурі. Метафізика статі. Діалектика любові та свободи.
2. Культурно-символічні форми чоловічого та жіночого буття. Фемінність, маскуліність, андрогінність.
3. Сучасний філософський дискурс щодо сексуальності. Влада – знання як влада над сексуальністю (М. Фуко). Ідея про кінець сексуальності (Ж. Бодріяр).
4. Трансформації форм суспільного контролю над сексуальністю. Сексуальна революція та її соціокультурні наслідки.
5. Гендерні дослідження. Гендерна асиметрія культури. Гендерна система суспільства.
6. Інституційна обумовленість гендерних відносин. Історичні трансформації гендерних систем суспільства.
7. Гендерна революція та форми гендерної емансипації.

Теми для самостійної роботи:

1. Ознаки матриархату як системи жіночого домінування в сім'ї, суспільстві.
2. Ознаки патріархату як системи чоловічого домінування в суспільстві. Форми патріархату.

Лекція 14. Місто як світ людського буття. Місто як соціокультурний феномен. Цивілізаційна роль міста

1. Феномен міста. Образ міста в контексті історії, філософії, культури.
2. Поняття «простір культури». Символічний зміст просторів культури. Ритуал у сучасному суспільстві. Уорнер Дж.: методологія дослідження символічного життя та символічних організацій.
3. Цивілізаційна роль міста. Місто як системо утворюючий принцип західної цивілізації.
4. Роль міста у формуванні західноєвропейської культури на основі ремісницької домінанти.
5. Античне місто.
6. Розвиток міст у середньовічній Європі.
7. Розвиток ринкових відносин. Бюргерство та буржуа.
8. Прогноз Ж. Бодріяра щодо майбутнього культури мегаполісів («Місто та ненависть»).

Теми для самостійної роботи:

1. Методологія дослідження міста у філософській антропології.
2. Соціологія міста.
3. Урбаністика як наука, що включає міждисциплінарні дослідження міста.

Лекція 15. Феномен влади. Мораль і політика. Тенета порядку в історії цивілізації

1. Традиція інтелектуального осмислення проблеми співвідношення влади, моралі і політики.
2. Еволюція форм влади та їх моральне виправдання.
3. М. Фуко: тенета порядку в історії західної цивілізації. Основні характеристики владного суспільства, дисциплінарного суспільства, суспільства контролю.
4. Технології влади в дисциплінарному суспільстві. Принцип паноптицизму. Паноптикон Й. Бенґама. Механізми або техніки дисциплінарності: структурування простору, кодування діяльності, організація генезисів, складання сил.
5. Влада – знання як влада експертів та спеціалістів.
6. Дисциплінарність як спосіб упокорення.

Теми для самостійної роботи:

Нова парадигма влади (Е. Тофлер).

Влада як системоутворюючий чинник політичної системи суспільства.

Лекція 16. Філософські аспекти дослідження технологічного розвитку людства

1. Понятійний простір філософського осмислення технології: «техне» «техніка» «технологія».
2. Поставання понять «техне» і «технологія» в історичному поступі мислення, пізнанні і культурі. Місце технології у науковому понятійному апараті та у розвитку системи категорій філософії та соціально-гуманітарних наук. Методологічний арсенал соціальної філософії в осмисленні стратегій

узгодження людського та технологічного розвитку.

3. Технологія в соціально-історичній наступності. Технологія як універсальний, соціальний, а не лише виробничий принцип суспільної практики.

4. Гуманістичні виміри сучасного технологічного розвитку Філософське осмислення технології в гуманізмі.

Теми для самостійної роботи:

1. Роль технології в усвідомленні та осмисленні соціальних процесів.

2. Людина і комп'ютерний світ. Проблема штучного інтелекту.

Семінарські заняття

Семінарське заняття 1. Світогляд. Філософія. Наука. Філософське обґрунтування наукового світогляду

1. Світогляд як спосіб духовно-практичного освоєння світу.. Основна проблема світогляду. Історичні форми світогляду. Відмінність філософії від міфології та релігії (обговорення на основі конспекту лекції, підручників).

- доповідь по роботі *(Арцишевський Р. А. Історичні типи світогляду)*.

- доповідь по роботі Шинкарука В.І. *(Світогляд і філософія)*

2. Філософія і наука як теоретичні форми духовної діяльності людини. Соціальні функції філософії та науки (обговорення на основі конспекту лекції, підручників).

- доповідь по роботі Гордер Юстейн *(Світ Софії. Роман про історію філософії)*

- доповідь по роботам Кримського С.Б. *(Кримський С.Б. Філософія - авантюра духу чи літургія смислу? Кримський С.Б. Запити філософських смислів)*.

3. Особливості філософського знання. Предмет філософії. Основне питання філософії. Матеріалізм і ідеалізм як основні течії в філософії (Обговорення на основі конспекту лекції, Рижак Л. Підручник, Хрестоматія).

- доповідь по роботі Ф.Енгельса *(Людвіг Фейєрбах і кінець класичної німецької філософії.*

П глава),

4. Науковий світогляд: особливості та підходи до визначення *(Бевз Т. Науковий світогляд – методологічна основа творчості Володимира Вернадського,)*.

Семінарське заняття 2. Генезис філософії і науки. Закономірності розвитку світової філософії і науки в контексті інтелектуального розвитку людства

1. Особливості формування філософської традиції Стародавнього Сходу. Східна парадигма. Лукач Й. про причини «східного спокою» *(Alushkin, S. V. Material basis of ethical attitude towards desire in ancient eastern religious and philosophical systems; Лукач Й. Шляхи богів)*.

2. Феномен «грецького дива». Обґрунтування ролі полісної організації у формуванні європейського типу раціонального мислення *(Вернан Ж.П.. Походження давньогрецької думки)*.

3. Й. Лукач про специфіку полісної власності на землю. Ремісницька господарська домінанта як основна рушійна сила розвитку цивілізації західного типу *(Лукач Й. Шляхи богів)*.

4. Філософський поступ в контексті розвитку науки *(Жаклін Рюс Поступ сучасних ідей. Панорама новітньої науки)*.

5. Соціологічна рефлексія щодо закономірностей розвитку світової філософії в контексті інтелектуального розвитку людства *(Ренделл Коллінз «Соціологія філософій: глобальна теорія інтелектуальної зміни»)*.

Семінарське заняття 3. Стратегії історико-філософських досліджень

1. Тріада жанрів написання історій філософій. Аргументи проти доксографії як історико-філософського жанру: історична реконструкція, раціональна реконструкція історія ідей (духу) *(Geistesgeschichte)* як формування канону *(Річард Порті Історіографія філософії: чотири жанри,)*.

2. Історія філософії як історія розвитку понять. Місце історії поняття серед методів історико-філософського дослідження. Історія понять як засіб поєднання філософського процесу і історико-філософського дослідження *(Мінаков М.А. Історія поняття досвіду. Вступ.)*. Історія понять як філософія *(Гадамер Г. Історія понять як філософія)*.

3. Історія філософії як історія ідей *(Шарко О.В. Історія ідей як напрямок досліджень)*.

4. Поступ сучасних ідей *(Жаклін Рюс «Поступ сучасних ідей. Панорама новітньої науки»)*

5. Теоретичне осмислення історії ідей через самосвідомість інтелектуальних спільнот.

6. Загальна історія філософії, структурована великими творчими постатями (*Ренделл Коллінз*, гл. 2)
7. Інтелектуальні мережі та лінії ідейної наступності в загальній історії філософії (*Ренделл Коллінз*, гл.3 -14)
8. Історія філософії як інтелектуальна історія. Методи інтелектуальної історії (*Вольфганг Рьод. Шлях філософії: XIX–XX століття*)
9. Біографічний підхід як форма історико-філософського пізнання. Особистісний вимір у вивченні історії філософії (*Менжулін В. І. Біографічний підхід в історико-філософському пізнанні*).

Семінарське заняття 4. Історія філософії як школа мислення

1. Філософія в системі наук. Історія філософії як складова філософії. Становлення наукових програм в давньогрецькій філософії. Піфагореїзм та витоки давньогрецької математики.
2. Грецьке просвітництво. Софісти (*Адо П. Що таке антична філософія?*).
3. Постать Сократа. Сократове незнання та критика софістичного знання (*Адо П. Що таке антична філософія? С. 32-45; Платон «Апологія Сократа»*).
4. Платон як засновник раціоналістичної наукової програми. Вчення про ідеї Теорія пізнання (*Платон «Федр», «Тімей», «Держава», Рассел Б. Історія західної філософії*)
5. Платон і Академія (*Адо П. Що таке антична філософія? С.70-81*).
6. Аристотель та його школа. Межі філософського дискурсу. (*Адо П. Що таке антична філософія? С.98-117*), (*Аристотель і аристотелізм: 2400 років по тому*).
7. Ф. Бекон – засновник емпіризму. Практична орієнтація нової науки. Індуктивний метод. Виявлення джерел хибних висновків в науковому пізнанні (*Френсис Бекон «Новий органон»*). План створення історії науки і техніки (*Френсис Бекон «Нова Атлантида»*), (*Гусев В.І. Західна філософія Нового часу XVII–XVIII ст.*)
8. Раціоналістична філософія Декарта. Очевидність як критерій істини. "Cogito ergo sum". Теорія природжених ідей. Людина – мисляча субстанція (*Рене Декарт «Міркування про метод», «Метафізичні роздуми»*), (*Гусев В.І. Західна філософія Нового часу XVII–XVIII ст.*)

Семінарське заняття 5. Філософське осмислення розвитку науки, її світоглядної ролі та впливу на сучасні суспільні процеси. Філософія науки як практична філософія

1. Основна проблема науки і різноманітність форм її існування (як системи знання, виду діяльності, соціальної системи інститутів, форми культури тощо).
2. Критерії науковості: псевдонаука і антинаука, протонаука і наука. Проблема єдності наук.
3. Революції в науці (*Кун Т. Структура наукових революцій; Зубков М. Наукові революції як змінювання світогляду..*
4. Інтегративні процеси в науці та виокремлення наукового світогляду в XIX ст., розбіжності у його розумінні, полеміка навколо його визначення.
5. Диференціація і класифікація наук в розвитку пізнання: причини різноманіття наук та історичні етапи виникнення окремих галузей наук.
6. Філософія науки як практична філософія (*Добронравова Ірина. Практична філософія науки*)
7. Наука як продуктивна сила суспільства і соціокультурний феномен.
8. Державне управління, як галузь наукового пізнання.

Семінарське заняття 6. Світоглядні принципи науково-інноваційної діяльності та розв'язання значущих наукових та технологічних проблем з урахуванням економічних, політичних, соціокультурних, екологічних та правових аспектів

1. Єдність наступності і спадковості у розвитку теоретичного мислення. Дискурсивний характер філософського та наукового дослідження (*Прокопов Д. Історія філософії і проблеми визначення історико-філософського дискурсу*,
2. Проблеми інтерпретації філософських ідей. Герменевтика як метод тлумачення в історичних науках (*Рікер П. Конфлікт інтерпретацій*). Поняття «текст». Текст та його інтерпретація як місце перетину минулого та теперішнього (*Гадамер Г.-Г. Істина і метод*).
1. Текст та його інтерпретація як місце перетину минулого та теперішнього.
2. Філософське осмислення закономірностей розвитку науки та її ролі у суспільстві.
3. Дисциплінарна і галузева організація науки, спеціалізація науковців і професіоналізація наукової діяльності.
4. Наукове світорозуміння і Маніфест Віденського гуртка.

5. Проблеми застосування наукового знання в різних предметних областях та інженерній діяльності, критичного осмислення способів розв'язання науково-дослідних та інноваційних проблем.

Семінарське заняття 7. Норми і принципи наукової етики та законодавства у галузі відповідальності за професійні рішення. Етична культура науковця і дотримання принципів академічної доброчесності в науково-інноваційній діяльності

1. Причини виникнення морально-етичних проблем в науці: історія і сучасність. Зміст понять «наукова етика» і «професійна етика» (*Кисельов М.М. Етика та наука: сфери перетину*).
2. Норми і принципи наукової етики (*Сидоренко Л.І. Етика науки*).
3. Етична культура науковця.
4. Норми комунікації у науковому співтоваристві. Дискурс як комунікація (*Доброгравовва І. Практична філософія постнекласичної науки*).
5. Академічна культура і доброчесність. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (*Хоружий Г.Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти*).
6. Законодавство у галузі відповідальності за професійні рішення в правовому, соціальному та екологічному контексті.

Семінарське заняття 8: Теорія пізнання: класика та сучасність

1. Принцип пізнаваності світу. Скептицизм. Апріоризм. Трансценденталізм.
2. Еволюція предмета теорії пізнання та епістемології. Комунікативний підхід. Лінгвістичний підхід.
3. Теорія пізнання у сучасному суспільному інтер'єрі. Виробництво знання і сучасна наука.
4. Людиновимірність суспільних процесів і практик.
5. Зростання значення людського складника та розвитку можливостей людського пізнання на сучасному етапі розвитку суспільства.
6. Некласична гносеології та сучасна епістемологія.
7. Онтологія у філософії та науці. Проблема метафізики в сучасній філософії науки.
8. Лінгвістичний поворот у науці. Розвиток наукового дискурсу. Дискурс, нарратив і гранднарратив.
9. Текст і його інтерпретація. Науковий текст.

Теми для самостійної роботи:

1. Епістема як сукупність векторів пізнання у всіх видах дискурсу певного історичного періоду (М. Фуко).
2. Співвідношення системи (природної, соціальної, технічної), що досліджується, та об'єкта пізнання.

Семінарське заняття 9. Когнітивна філософія та сучасна наука

1. Концептуальні засади когнітивної філософії.
2. Когнітивізм і коннекціонізм про мислення та пізнання.
3. Вчення про натуралізований розум.
4. Обчислювальний, інформаційний, мерепжевий, гетерофеноменологічний і динамічний підходи до мислення.
5. Репрезентативізм.
6. Когнітивістика. Когнітивні пізнавальні здатності. Когнітивна еволюція.
7. Когнітивні та метакогнітивні механізми контролю інтелектуальної діяльності.
8. Когнітивні технології обробки текстів.

Теми для самостійної роботи:

1. Мислення як опрацювання інформації.
3. Види інформації та види мислення.

Семінарське заняття 10. Методологічний складник наукового пізнання

1. Методологічна регуляція наукового пізнання.
2. Рівні методології: емпіричний та теоретичний.
3. Філософські методи та їх загальна характеристика.
4. Загальнонаукові методи пізнання.
5. Методолого-методичний складник наукового дослідження.

6. Концептуальні основи філософської та загальнонаукової методології.
7. Синергетичний підхід як трансдисциплінарна парадигма сучасної науки.
8. Складне та нелінійне мислення.

Теми для самостійної роботи:

1. Основні форми наукового знання.
2. Метод сходження від абстрактного до конкретного, аксіоматичний, гіпотетико-дедуктивний метод, логічний, історичний та їх застосування.

Семінарське заняття 11. Технічне мислення та розвиток наукової й науково-технічної творчості

1. Технічне мислення як вид наукової діяльності.
2. Роль наукового складника, абстракції та ідеалізації в технічному мисленні.
3. Роль технічного мислення у формуванні поточної, морфологічної та функціональної схем технічного об'єкта.
4. Технічне мислення і науково-технічна творчість. Технічні винаходи, технічна схема, технічна ідея.
5. Проблема конструктивізму у сучасній філософії. Радикальний і соціальний конструктивізм.
6. Конструктивність технічного мислення. Роль соціального складника в конструктивності технічного мислення.
7. Значення суспільних потреб у розвитку технічного знання й технічної творчості.
8. Людина, техніка, технологія. Функціональний підхід. Технічні системи та функції. Інженерний підхід до створення нових функцій.
9. Технічне мислення та проектування.

Теми для самостійної роботи:

1. Технічне мислення та раціональність. Пошуки нових інструментів перетворення дійсності.
3. Інженерна творчість.

Семінарське заняття 12. Пізнавально-комунікативний складник проектної діяльності

1. Проектна організація наукових досліджень.
2. Особливості колективного суб'єкта в умовах проектної діяльності.
3. Сумісна пізнавальна діяльність.
4. Співвідношення індивідуальної та групової когніції.
5. Комунікативні взаємодії у знаннєвому середовищі.
6. Когнітивна комунікація у проектній діяльності.
7. Формування команди: роль раціонального й чуттєвого складника та проблема ідентичності.

Теми для самостійної роботи:

1. Значення соціальної функціональності у розвитку сучасного проектування.
2. Інженерного мислення і методи інженерного проектування.

Семінарське заняття 13. Обробка інформації людиною

1. Види інформації. Рівні обробки інформації.
2. Інформаційна діяльність в інформаційній сфері. Інформаційні продукти в інформаційному просторі. Роль інформації в інформаційному суспільстві.
3. Інформаційні революції.
4. Вилучення інформації. Цільовий, праксеологічний та аксіологічний підходи до вилучення інформації. Роль суб'єктного складника у вилученні та обробці інформації.
5. Репрезентативізм, конструктивізм, феноменалізм.
6. Значення проблеми розуміння.
7. Суб'єктний підхід до обробки інформації на основі цінностей. Види цінностей.
8. Обробка інформації та інтерпретація. Роль вербального та ціннісного в інтерпретації.
9. Дискретна та іконічна інформація. Первинна та вторинна інформація.
10. Матеріалізація, об'єктивація, інтерпретація.

Теми для самостійної роботи:

1. Проблеми інформаційної безпеки в контексті інфоглобалізації.
2. Когнітивні технології обробки інформації.

Семінарське заняття 14. Проблема людини в історії філософської думки: від уявлень давнього Сходу та Античності до німецької класичної філософії

1. Проблема людини в концепціях давнього Сходу.
2. Античні вчення про людину: перехід від космоцентризму до антропоцентризму.
3. Теоцентрична модель людини у середньовічній філософії.
4. Гуманізм, геліоцентризм Відродження та місце людини у новій системі світобудови.
5. Людина доби Нового часу та Просвітництва: емпіризм Ф. Бекона, раціоналізм Р. Декарта, сенсуалізм Дж. Локка.
6. Людина-машина в уявленні Ж. Ламетрі.
7. Вчення про людину у німецькій класичній філософії. Пізнавальні можливості, моральні принципи людини у філософії І. Канта.
8. Антропологічна концепція Г. Гегеля.
9. Свобода людини у філософії Ф. Шеллінга, Й. Фіхте.

Теми для самостійної роботи:

1. Специфіка існування людини у суспільстві.
2. Механіцизм філософії Ж. Ламетрі і Т. Гоббса.
3. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.

Семінарське заняття 15. Образ людини в некласичній та постнекласичній філософії

1. Крах цінностей: Ф. Ніцше – клініцист європейського нігілізму (за роботою Рюс Жаклін *«Поступ сучасних ідей. Філософський вступ»*).
2. Апологія надлюдини у філософії Ф. Ніцше. Воля до влади як основа моралі (за роботою *«Так казав Заратустра», «По той бік добра та зла», «Антихристиянин»*).
3. Ф. Ніцше про співвідношення «аполонійського» та «діонісійського» в культурі та в людині (за роботою *«Народження трагедії. Невчасні міркування»*).
4. Критика Ніцше дискурсу знецінення життя (Сафоник Л. *Буттєвість сенсу людського життя*).
5. Розуміння людини у класичному психоаналізі З. Фрейда (за роботою *«Я і Воно»*: структура психіки за Фрейдом («Воно» - id, «Я» - Ego, «Над-Я» - Super ego),
6. Зігмунд Фрейд і теорія підсвідомого (за твором Жаклін Рюс *«Поступ сучасних ідей»*).
7. Екзистенціалізм. Проблема сенсу життя у філософії Ж.-П. Сартра (за роботою *Екзистенціалізм це гуманізм» «Буття і ніщо»*).
8. «Філософія абсурду» та «філософія бунту» А. Камю (за роботою *«Міф про Сізіфа. Есе про абсурд», «Бунтівна людина»*).
9. М. Шелер *«Положення людини у Всесвіті»*.
10. Образ людини в філософії постмодернізму. Тілоцентризм. Тілесність як місце життєвих смислів (Сафоник Л. *Буттєвість сенсу людського життя*), Ж. Бодріяр Ж. *Символічний обмін і смерть*)

Теми для самостійної роботи:

1. Буттєвість сенсу людського життя. Механізми констатування смислів.
2. Дискурс сенсорозуміння в антропологічній традиції.

Семінарське заняття 16. Проблема людської свободи та морального вибору в некласичній філософії

1. Моральний вибір особистості: моральний абсолютизм та моральний релятивізм.
2. Ф. Ніцше. Воля до влади як основа морального вибору. Позаморальна мораль надлюдини (*«По той бік добра і зла», «Так казав Заратустра»*).
3. Проблема свободи та морального вибору у філософії екзистенціалізму (Ж.-П. Сартр *«Екзистенціалізм це гуманізм»*).
4. Ідея конфлікту індивіда та культури (З. Фрейд *«Майбутнє однієї ілюзії»*).
5. Обґрунтування етичного раціоналізму в роботах Е. Фрома. Гуманістична та авторитарна етика (*«Людина для себе. Дослідження психологічних проблем етики»*).
6. Трансформації сенсу життя у сучасному соціальному просторі (Сафонік Л. *Сенс життя людини у філософії першої половини ХХ століття*).
7. Теоретична рефлексія з проблем багатовимірності майбутнього та людської свободи Постнекласичні практики свободи (Бевзенко Л. *Постнекласичні практики свободи. Соціокультурні контури*).

Теми для самостійної роботи:

1. Моральний вибір у філософії екзистенціалізму: ідеї Габрієля Марселя та Альбера Камю.

2. Екзистенційні мотиви творчості Ф. Кафки.
3. Етика турботи.

Семінарське заняття 17. Проблема людини в континентальній філософії XXI століття: синоптичний погляд.

1. Антропоцен: ідея, імплікації та виклики. Людина як геологічний фактор планетарного масштабу. Біо-гео-етика відповідальності перед не-людськими (non-human) видами та людьми майбутнього (Ellis E.C. (2018)
2. «Інгуманізм»: критичний -Пітер Вулфендейл (Wolfendale P. Prometheanism and Rationalism), та універсальний - Реза Негарестані (Negarestani R. (2014) The Labor of the Inhuman, Part I,II),
3. Раціоналізми та прометеанізм - Рей Брасьє (Brassier R. (2014) Prometheanism and Its Critics). Сучасні альтернативи антропоцентристським гуманізмам, філософській мізантропії та іншим формам антропологічного парохіалізму.
4. Філософія ризиків: від вимирання до суперінтелекту. Нанотехнології, Суперінтелект, біотероризм, соціальні дистопії, техносингулярність: поняття катастрофічного та екзистенційного ризиків та їх потенційні сценарії. Привиди вимирання (Global Catastrophic Risks (2008) ed. by Bostrom N., Ćirković M.M.; Crutzen P.J. (2002) Geology of mankind).
5. Філософія як «важіль Архимеда»: ре-інжиніринг homo sapiens; інтелект як позавидовий та надіндивідуальний феномен: від концепту до програми, від програматизації до трансформації (Бостром Н. (2020) Суперінтелект. Стратегії і небезпеки розвитку розумних машин).
6. Проблема людини після постмодерну: метамодерн та постпостмодерн: наївність, щирість та глибина афекту. Література, архітектура, мистецтво, культура та суспільство після смерті постмодерну (Vermeulen T., van den Akker R. (2010) Notes on metamodernism; Dumitrescu A.E. (2016) What is Metamodernism and Why Bother? Meditations on Metamodernism as a Period Term and as a Mode; Kirby A. (2006) The Death of Postmodernism and Beyond).

Теми для самостійної роботи:

1. Ідея «людини як принципово незавершеного проекту (open-ended project)» у Рея Брасьє та раннього Маркса.
2. Екзистенційні ризики: неконтрольований суперінтелект, імплементація нанотехнологій у деструктивній активності, біологічний тероризм, ядерна війна, безповоротне (без перспективи відновлення у майбутньому) і майже повне знищення культури та цивілізації, технологій та техніки: реальність, гіпотетичність, спекулятивність.

Семінарське заняття 18. Екзистенційні виміри української філософії.

1. Антропологічний вимір епохи просвітництва в Україні. Філософські пошуки Григорія Сковороди.
2. Гуманістичний ідеал: досягнення щастя і особистої свободи як сенс життя.
3. Теоретична основа кордоцентризму Г. Сковороди: вчення про дві натури і три світи.
4. Самоствердження особистості у «сродній праці».
5. Символізм і мистицизм «внутрішнього християнства» Г. Сковороди.
6. «Філософія серця» П. Юркевича.
7. Екзистенційні виміри творчості П. Куліша, М. Гоголя, Т. Шевченка.

Тема для самостійної роботи:

Через призму питання «На шляху формування етнічної ідентичності та самосвідомості» прочитайте та проаналізуйте один із запропонованих творів:

1. Бичко А.К., Бичко І.В. Феномен української інтелігенції: спроба екзистенціального дослідження // <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/22945>
2. Вовк Ф.К. Студії з української етнографії та антропології. // http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000504
3. Грушевська К.М. З примітивної культури / розвідки і доп. Катерини Грушевської ; з передм. Мих. Грушевського;. // <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0010747>
4. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу www.rare.univ.kiev.ua/ukr/.../showbook.php3?.
5. Забужко, Оксана. Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський // <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001589>
6. Станіслав Оріховський-Роксолан. Про турецьку загрозу слово друге (До польського короля

Сигізмунда); *Напучення королеві польському Сигізмунду-Августу*; *Лист до Павла Рамузія. 15 серпня 1549 р., Перемишль*; *Лист до Яна Франціска Коммендоні. 10 грудня 1564 р., Радимно*// http://litopys.org.ua/old14_16/old14_08.htm

7. *Кримський, Сергій Борисович. Під сигнатурою Софії.*

Семінарське заняття 19. Чоловіче та жіноче як елементи культурно-символічних рядів

1. Суперечлива єдність чоловічого та жіночого буття в культурі. Культурно-символічні форми чоловічого та жіночого буття. Умберто Еко про семіотику любові. Еротологія та еротографія: багатоманітність любовних дискурсів.

2. Метафізика статі. Стать як предмет філософського осмислення. Поліваріантність соціокультурних сенсів статі в актуальній філософії.

3. Філософія любові. Антрогінність. (*Платон Бенкет*).

4. Різноманіття філософських концепцій любові. Концепція конфлюентної любові за Е. Гідденсом

5. Діалектика любові та свободи (Е. Фром).

6. Філософія статевої тілесності. Статеві виміри людської тілесності. Давньогрецькі практики плекання себе та роботи над собою (*Мішель Ф Фуко М. Історія сексуальності Т.3. Плекання себе*).

Теми для самостійної роботи:

1. Чоловіче та жіноче у репресивних та ліберальних етнокультурах.

2. Жіноче як інакше, інше та вороже (Женологія жіночого).

Семінарське заняття 20. Сучасний філософський дискурс щодо сексуальності. Гендерна асиметрія культури.

1. Трансформації форм суспільного контролю над сексуальністю. Сексуальна революція та її соціокультурні наслідки.

2. Сучасний філософський дискурс щодо сексуальності (*Гідденс Е. Трансформація інтимності : Сексуальність, любов і еротизм в сучасних суспільствах*).

3. Сексуальність як «тисячолітній диспозитив підкорення», дієвий інструмент контролю і влади (*Фуко М. Воля к истине; Бурлачук В.Ф. «Образи тіла та стратегії влади»*).

4. Ідея про кінець сексуальності (*Ж.Бодріяр «Забути Фуко»*)

5. Гендерні дослідження. Стать та гендер: спільне та відмінне. Гендерна асиметрія культури (*Кімел Майкл С. Гендероване суспільство*).

6. Гендерна система суспільства. Інституційна обумовленість гендерних відносин (*Сандра Бем «Лінзи гендера»*).

7. Історичні трансформації гендерних систем суспільства.

8. Фемінізм в культурі постмодерну. Екзистенційний ліберальний фемінізм (за роботою *С.де Бовуар «Друга статъ»*).

Теми для самостійної роботи:

1. Розвиток уявлень про еротичне та сексуальне у культурі (*Г. Маркузе*).

2. Раціоналізація та демократизація сексуальності (*Бежен А.*)

Семінарське заняття 21. Структури світу міста у практиках культури

1. Феномен міста. Образ міста в контексті історії, філософії, культури. Цивілізаційна роль міста. Місто як системо утворюючий принцип західної цивілізації (*Рихліцька, О.Д. Феномен міста: соціокультурні виміри;*).

2. Місто як організована сукупність просторів культури. Поняття «простір культури». Горизонталь та вертикаль міста. (*Козловський, В. П. Простір і час культури: діяльність, буття, тілесність. Буття людини в культурі; Карповець, М. Місто як світ людського буття*).

3. Символічний зміст просторів культури. Способи формування колективного тіла. Публічний і приватний простір (*Карповець, М. Місто як світ людського буття; Уорнер «Живі та померлі»*)

4. Культурна цінність та поліфункціональність суспільного простору міської

5. площі: історико-культурологічний контекст (*Маслікова, І. І*)

6. Тіло натовпу (*Карповець, М. Місто як світ людського*)

7. Простори репресії. Дисциплінарні простори (*Фуко М. Наглядакти та епати. Історія безкстап в класичну епоху*).

8. Буття городянина: між своїм та чужим (*Образ міста в контексті історії, філософії, культури, Возняк, Т. Феномен міста*).

9. Культурні простори сучасного мегаполісу Прогноз Ж. Бодріяра щодо майбутнього культури

мегаполісів («Місто та ненависть»).

Теми для самостійної роботи:

1. Місто як системоутворюючий фактор західної цивілізації.
2. Храм та ринок. Розвиток ринкових відносин. Бюргерство та буржуа.

Семінарське заняття 22. Тенета порядку в історії цивілізації. Влада над життям, влада експертів та спеціалістів. Дисциплінарні технології

1. Еволюція форм влади та їх морального виправдання (*Токвіль*).
2. М. Фуко: основні характеристики владного суспільства, дисциплінарного суспільства, суспільства контролю (*М. Фуко Воля до істини, Ж. Дельоз Посткриптур. Суспільство контролю*).
3. Влада – знання як влада експертів та спеціалістів (*М. Фуко Воля до істини*).
4. Біо-влада – влада, центрована навколо тіла. Біополітика як стратегія влади - тип державної політики, що «враховує процеси життя, контролює й змінює їх (*М. Фуко Воля до істини*).
5. Технології влади у дисциплінарному суспільстві Механізми дисциплінарності: структурування простору, кодування діяльностей, організація генезисів, складання сил (*М. Фуко «Наглядати і карати»*).
6. Принцип паноптицизму. Паноптикон Й. Бентама (*М. Фуко «Наглядати і карати»*, Шліпченко Архитектурні принципи постмодернізму)

Теми для самостійної роботи:

1. Нова парадигма влади (Е. Тофлер).
2. Технології влади в суспільстві контролю (інформаційному суспільстві).

Семінарське заняття 23. Технологія в соціально-історичній наступності

1. Історія виникнення машини та становлення її як знаряддя праці. Виготовлення і обробка засобів праці. Перетворення засобів праці зі знаряддя на машину.
2. Розвиток технічних елементів машинної індустрії. Створення першої універсальної парової машини, конструювання первинного двигуна.
3. Технічне застосування наукового знання, імплементація теорії на основі практичного досвіду.
4. Історичні фази генералізації технології: ремесло, мануфактура, індустріальне виробництво.
5. Четверта промислова революція: зростання ролі робототехніки і технологій штучного інтелекту.
6. Перехід від техніки до технології: генералізація соціального зв'язку.
7. Технологія як універсальний, соціальний, а не лише виробничий принцип суспільної практики.

Теми для самостійної роботи:

1. Історичний етап перетворення мануфактури на машинне виробництво.
2. Розвиток технології на прикладі історичних фактів індустріалізації.

Семінарське заняття 24. Науково-технічно-технологічний прогрес і розвиток людства. Осмислення ролі технологій в розвитку суспільства в теоріях постіндустріального, посткапіталістичного, технотронного, інформаційного суспільства.

1. Ідея суспільного прогресу. Проблема визначення критеріїв суспільного прогресу.
2. Технологія як специфічний спосіб взаємодії носіїв розуму з оточуючим середовищем (*Лем С. Сума технології*).
3. Теорія постіндустріального суспільства як методологічна парадигма суспільних наук (*Белл Д. Прийдешнє постіндустріальне суспільство, Гелбрейт*)
4. Глобальний характер технологічної революції. Технотронне суспільство Просторово-часова комунікаційна революція – новий шлях до рівності. Кінець ідеології (*Бжезинський З.*)
5. Дослідження економічного зростання та його впливу на екологічну систему. Методологічні засади концепції сталого розвитку (Мидоуз, Д., Мидоуз, Д., Рандерс, Й.).
6. Роль технологічних новацій в бутті людини. Дієвість сучасної техносфери. (*Тофлер Е. Трентя хвиля, Масуда Й., Кастельс М.*)
7. Суспільство знань як інноваційна модель інформаційного суспільства (*Дракер П. Посткапіталістичне суспільство*).
8. Дизайн нової ідентичності в інформаційну епоху (*по монографії «Філософсько-соціологічні аспекти сучасного інформаційного суспільства» Тема 8*).

Теми для самостійної роботи

1. Розвиток інтелектуальних технологій.
2. Роль технології у розвитку міст, соціальної організації, засобів соціального зв'язку і комунікації як в рамках певної суспільної форми, так і в історичній наступності, саморозвитку.

Семінарське заняття 25. Розвиток людини в умовах віртуалізації та глобалізації культури на основі інформаційно-комунікаційних технологій

1. Подвійний характер впливу кіберпростору на життя людини.
2. Розвиток інформаційних технологій. Розвиток від першої ЕОМ до дигітальних технологій теперішнього часу.
3. Пошукова система Google як постачальник інформаційних послуг.
4. Технології, пов'язані з Великими даними (Big data).
5. «Інформаційний вибух» породжений технологіями.
6. Аналітизм як спосіб мислення та наслідок інформаційно-споживацького підходу.
7. Вплив технологій з використанням Великих даних на суспільні сфери людського життя: економічну, соціальну, політичну, ідеологічну та духовну.

Теми для самостійної роботи:

1. Інформаційні технології в урбаністиці. Моделювання сталого розвитку міста.
2. Соціально-економічні наслідки функціонування цифрових технологічних платформ, траєкторія їх розгортання та тенденції впливу на суспільно-історичний розвиток.

Платформа дистанційного навчання:

Для підвищення ефективності комунікації та можливостей дистанційної роботи, кращого засвоєння матеріалу навчальної дисципліни використовується електронна пошта, платформа дистанційного навчання

«Сікорський» на основі системи Google Classroom та платформа для проведення онлайн-зустрічей Google Meets, за допомогою яких:

- спрощується розміщення методичних рекомендацій та обмін навчальним матеріалом;
- здійснюється зворотній зв'язок з аспірантами щодо навчальних завдань та змісту навчальної дисципліни;
- перевіряються і оцінюються виконані завдання;
- ведеться облік виконання аспірантами плану навчальної дисципліни, дотримання графіку подання навчальних завдань та їх оцінювання.

6. Самостійна робота аспіранта

Самостійна робота передбачає підготовку до лекцій та семінарських занять і до участі в обговоренні питань теми, самоконтроль набутих знань, опрацювання джерел з списку літератури, створення презентацій для візуального супроводу доповіді, підготовка й виконання модульної контрольної роботи (МКР), написання реферату, складання екзамену тощо.

Політика та контроль

7. Політика освітнього компонента

Система вимог, поставлених перед аспірантом, складається з:

- відвідування лекцій і семінарських занять є доцільним, оскільки викладається теоретичний матеріал, надаються методичні рекомендації та розвиваються навички, необхідні для виконання контрольних завдань. Відсутність і присутність на них не оцінюються в балах;
- оцінювання доповідей і участь в обговоренні питань теми та/або дискусії на семінарських заняттях;
- виконання МКР, реферату згідно з вимогами та критеріями оцінювання. Слід дотримуватися правил відвідування занять.

На заняттях передбачається активність аспірантів, включення в інтерактивні форми та методи навчання.

Вагома частина рейтингу аспіранта формується за рахунок активної участі в роботі на семінарських заняттях. Система оцінювання орієнтована на отримання балів за підготовку до

занять, доповідь і активність аспіранта в обговоренні питань теми.

У разі виявлення академічної недоброчесності під час виконання модульної контрольної роботи – результати контрольної роботи не враховуються.

Реферат проходить перевірку на ознаки плагіату.

Пропущені контрольні заходи

Якщо контрольні заходи пропущені з поважних причин (хвороба або вагомі життєві обставини), надається можливість виконати ці контрольні заходи протягом найближчого тижня. Аспіранти, які без поважної причини були відсутні на МКР, надається можливість виконання МКР на не запланованому занятті, але в такому разі до результату будуть застосовані штрафні бали.

Заохочувальні та штрафні бали

Заохочувальні бали

Участь у міжнародних, всеукраїнських та/або інших наукових заходах або конкурсах за тематикою навчальної дисципліни + 5 бали

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

PCO за освітнім компонентом має **стартову (макс 60 балів)** та **екзаменаційну (макс 40 балів)** складові.

Стартова складова: участь у семінарських заняттях (25 занять x 2 бали = 50 балів), МКР (5 балів), виконання реферату (5 балів).

Екзаменаційна складова: відповіді на екзамені (билет складається з 4 питань, відповідь на 1 питання макс 10 балів).

Семінарські заняття (макс 50 балів):

Відповідь на семінарському занятті оцінюється максимально у 2 бали (усього за 25 семінарських занять можна отримати 50 балів).

Результати оголошуються кожному аспіранту окремо у присутності або в дистанційній формі (у Кампусі).

Модульна контрольна робота – МКР (макс 5 балів):

5 балів – повна правильна відповідь на запитання;

4 бали – відповідь на запитання з незначними помилками/неточностями;

3 бали – неповна відповідь на запитання;

2-1 бал – відповідь з помилками/неточностями;

0 балів – відповідь відсутня/неправильна.

МКР може бути виконана в тестовій формі.

Реферат:

5 балів – тему реферату розкрито у повному обсязі, матеріал викладено логічно з відповідними висновками, аспірант показує глибокі знання з теми реферату, впевнено і докладно відповідає на поставлені запитання під час захисту;

4 бали – тему реферату розкрито у повному обсязі з незначними помилками або неточностями, але в цілому матеріал викладено логічно з відповідними висновками, під час захисту аспірант показує знання з теми реферату, майже впевнено відповідає на поставлені запитання;

3 бали – тему реферату розкрито у повному обсязі з незначними помилками або неточностями, матеріал викладено здебільшого логічно, з нечітко сформульованими висновками, під час захисту аспірант виявляє невпевненість, показує слабкі знання з теми реферату, не завжди дає вичерпні відповіді на запитання;

2-1 бал – тему реферату не розкрито, немає висновків або вони носять декларативний характер;

0 балів – реферат не виконано взагалі.

Аспірант може обрати тему реферату відповідно до напряму дисертаційного дослідження (попередньо узгодивши її із викладачем).

Умови допуску до екзамену: семестровий рейтинг – від 33 балів.

Екзамен (max 40 балів)

Екзаменаційний білет складається з 4-х питань, за кожне з яких можна отримати 10 балів:

10-9 балів – повна правильна відповідь на запитання;

8-7 балів – відповідь на запитання з незначними помилками/неточностями;

6-1 балів – відповідь з помилками/неточностями;

0 балів – відповідь відсутня/неправильна або менше 60% необхідної інформації.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Зарахування сертифікатів проходження дистанційних чи онлайн курсів здійснюється згідно п. 2.2. Положення про визнання в КПІ ім. Ігоря Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті затверджено наказом від 01.10.2020 р. № 7/177.

Дистанційне навчання:

В умовах дистанційного режиму організація освітнього процесу здійснюється з використанням технологій дистанційного навчання: платформи дистанційного навчання «Сікорський» та «Електронний кампус». Навчальний процес у дистанційному режимі здійснюється відповідно до затвердженого розкладу навчальних занять. Заняття проходять з використанням сучасних ресурсів проведення онлайн-зустрічей (організація відео-конференцій).

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус)

Ухвалено кафедрою філософії факультету соціології і права (протокол № 26 від 18.06.2024 року)

Погоджено Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського (протокол № 8 від 20.06.2024 року)

Рекомендований список тем рефератів

1. Закономірності розвитку світової філософії і науки в контексті інтелектуального розвитку людства.
2. Інтегративні процеси в науці та виокремлення наукового світогляду в ХІХ ст., розбіжності у його розумінні, полеміка навколо його визначення.
3. Диференціація і класифікація наук в розвитку пізнання: причини різноманіття наук та історичні етапи виникнення окремих галузей наук.
4. Інтелектуальна історія. Міждисциплінарний характер інтелектуальної історії.
5. Теоретичне осмислення історії ідей через самосвідомість інтелектуальних спільнот.
6. Становлення перших наукових програм у давньогрецькій філософії.
7. Піфагореїзм та витоки давньогрецької математики.
8. Аристотель та його школа.
9. Раціоналістична філософія Декарта. Метод - інструмент побудови «нового світу».
10. Особливості механістичної методології в гуманітарних та природничих науках.
11. «Знання – сила». Наука - інструмент панування людини над природою.
12. Рушійні сили розвитку науки.
13. Філософський поступ в контексті розвитку науки Історія філософії як інтелектуальна історія. Методи інтелектуальної історії.
14. Постать Сократа. Сократове незнання та критика софістичного знання
15. Сучасна філософська гносеологія.
16. Особливості пізнавальної діяльності в сучасній науці.
17. Особливості нелінійної та постнекласичної науки.
18. Сенсуалістична традиція в теорії пізнання.
19. Емпіризм: класика і сучасність.
20. Раціоналізм у класичній та сучасній теорії пізнання.
21. Когнітивна філософія та наука про пізнавальну діяльність людини.
22. Основні підходи до вивчення когнітивних пізнавальних здатностей.
23. Основні теорії істини та особливості їх застосування в сучасній науці.
24. Розвиток творчого мислення та становлення творчої особистості.
25. Технічне мислення. Науково-технічна творчість.
26. Пізнавальні процеси в науковій та науково-технічній творчості.
27. Колективні суб'єкти: співвідношення індивідуальної та групової когніції.
28. Конструктивність науково-технічної творчості.
29. Соціально-культурний вимір пізнання.
30. Інформаційне суспільство як суспільство знання.
31. Аксиологічний вимір пізнавальних процесів.
32. Прогностичні можливості нелінійного мислення.
33. Взаємодія пізнавального та естетичного відношення.
34. Філософсько-методологічні виміри смислу.
35. Дискурсивний характер філософського та наукового пізнання. Трансдисциплінарність наукового дискурсу.
36. Парадигмальний вимір сучасної науки.
37. Виробництво знання та суспільні стратегії розвитку.
38. Наука в інформаційному суспільстві.
39. Комунікативний підхід в епістемології.
40. Постнекласичні практики.
41. Розвиток науки та соціальне передбачення.
42. Наукова картина світу.
43. Образ людини в некласичній та постнекласичній філософії.
44. Феномен влади. Мораль і політика.
45. Технологія в соціально-історичній наступності.

46. Розвиток людини в умовах віртуалізації та глобалізації культури.
47. Екзистенційні виміри української філософії.
48. Проблема людини в континентальній філософії XXI століття.

Додаток Б

Питання для підготовки до екзамену

1. Складники пізнавального відношення та його структура.
2. Перехід від класичної гносеології до неklasичної епістемології.
3. Основні теорії інформаційного суспільства та рівні обробки інформації.
4. Види інформації та їх характеристики.
5. Основні форми теоретичного знання та їх роль у сучасній науці.
6. Епістемологічна активність вченого у сфері знання.
7. Концептуальні визначення сучасної науки. Охарактеризуйте її особливості.
8. Взаємодія емпіричного і теоретичного.
9. Чуттєве пізнання. Роль чуттєвого пізнання у формуванні перцептивного досвіду науковця.
10. Види мислення та їх характеристика.
11. Специфіка технічного мислення.
12. Специфіка технічного об'єкта.
13. Особливість технічного й технологічного знання.
14. Інформаційний складник наукового дослідження.
15. Дайте характеристику суб'єкта та об'єкта. Охарактеризуйте класичну, неklasичну та постнеklasичну концепції.
16. Проблеми істини в сучасній науці.
17. Основні теорії істини та їх характеристика.
18. Основні складники методології та їх характеристика.
19. Особливості застосування філософських і загальнонаукових методів.
20. Особливості сучасних пізнавальних процесів.
21. Філософія науки: основні етапи розвитку та сучасний стан.
22. Концептуальні визначення сучасної науки: нелінійна наука, постнеklasична наука.
23. Априоризм. Агностицизм.
24. Трансцендентальний вимір класичної та неklasичної гносеології та епістемології.
25. Лінгвістичний поворот у розвитку науки. Текст. Дискурс. Нарратив.
26. Когнітивно-комунікативний складник проектної діяльності.
27. Особливості обробки інформації людиною.
28. Проблема онтології та метафізики у розвитку науки.
29. Основні елементи знання в науковому тексті та їх характеристика.
30. Інформаційний складник сприйняття.
31. Дати загальну характеристику еволюції предмета філософської гносеології.
32. Розкрити особливості виробництва знання в сучасній науці.
33. Пояснити пізнавальні процеси та їх характеристики.
34. Охарактеризувати структуру пізнавального відношення.
35. Розкрити основні напрями класичної теорії пізнання.
36. Охарактеризувати скептицизм і з'ясувати роль скептичного аргументу.
37. Розкрити зміст проблеми пізнаваності світу.
38. Розкрити суть трансцендентальної філософії про пізнання.
39. Охарактеризувати інформаційний, мережевий і гетерофеноменологічний підходи до мислення.
40. Показати роль інформації в пізнавальних процесах та інформаційному суспільстві.
41. Охарактеризувати види інформації.
42. Проаналізувати внутрішні та зовнішні передумови пізнання.
43. Розкрити інформаційний складник наукового дослідження.
44. Проаналізувати інформаційні процеси та їх рівні.
45. Виявити специфіку обробки інформації людиною.

46. Охарактеризувати репрезентативізм.
47. Проаналізувати проблему референції. Розум та історія.
48. Розкрити роль епістеми.
49. Охарактеризувати еволюційну епістемологію.
50. Проаналізувати методологічний складник наукових досліджень.
51. Дати порівняльну характеристику рівнів методології.
52. Дати порівняльну характеристику основних філософських методів.
53. Охарактеризувати види суб'єктів науки та їх функції.
54. Дати порівняльну характеристику основних форм теоретичного знання.
55. Охарактеризувати основні етапи розвитку наукової раціональності.
56. Розкрити основні характеристики постнекласичної раціональності.
57. Розкрити відношення знання до об'єкта, охарактеризувати образ, копію, ідеал, прототип.
58. Охарактеризувати гносеологічні процеси в науково-технічній творчості.
59. Проаналізувати інтелектуальні ресурси.
60. Розкрити когнітивну комунікацію.
61. Охарактеризувати критичний раціоналізм.
62. Розкрити зміст проблеми онтології в науці та філософії.
63. Дати порівняльну характеристику метафізики та сучасної метафізики в сучасній філософії науки.
64. Охарактеризувати види мислення.
65. Проаналізувати основні теорії істини та особливості їх застосування в науковій практиці.
66. Розкрити чуттєве пізнання.
67. Дати порівняльну характеристику видів мислення.
68. Охарактеризувати лінгвістичний поворот у науці.
69. Розкрити науковий текст як носій наукового знання.
70. Дати порівняльну характеристику пізнання та розуміння.
71. Розкрити герменевтичний підхід до науки.
72. Охарактеризувати методологічний анархізм і методологічний плюралізм.
73. Порівняти емпіризм класичний і сучасний.
74. Охарактеризувати основні напрями когнітивної філософії.
75. Розкрити екзистенціальний підхід до творчості.